

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Izhaja vsak četrtak in veča s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 4 K, pol leta 2 K in za četrt leta 1 K. Naročnina za Nemčijo 5 K, za druge izvenavstrijske dežele 6 K. Kdor hodi sam ponj, plača na leto samo 3 K. Naročnina se pošilja na: Upravišvo „Slovenskega Gospodarja“ v Mariboru. — List se dopolnjuje do odpovedi. — Udje „Katol. tiskovnega društva“ dobivajo list brez posebne naročnine. — Posamezni listi stanejo 10 vin. — Uredništvo: Koroška cesta št. 5. — Rokopisi se ne vračajo. — Upravišvo: Koroška cesta št. 5, vsprejema naročnine, inserate in reklamacije. — Za inserate se plačuje od enostopne petitvrste za enkrat 15 vin., za dvakrat 25 vin., za trikrat 35 vin. Za večkratne oglase primeren popust. Inserati se sprejemajo do srede zjutraj. — Ne zaprete reklamacije so poštnine proste.

Slovenski mladeniči!

Mi moramo v organizaciji naprej! Doslej niso imeli mladeniči svoje samostalne organizacije. Izgubljala se je v Slov. krščansko-socialni zvezi, v kateri so združena različna nepolitična društva. In na ta društva so se kot posebni odseki naslanjali mladeniške zveze. Toda te mladeniške zveze niso imele med seboj nobenega ožjega stika.

To hočemo preduraditi! Nočemo sicer odtrgati mladeniških zvez od izobraževalnih društev, ampak dati jim med seboj ožjega stika in jih postaviti pod samostojno vodstvo, kolikor je to v okviru društvenega zakona mogoče.

Ustanoviti želimo Zvezo slovenske mladine. V to zvezo bi naj vstopile vse že obstoječe in snujoče se mladeniške zveze in druge mladinske organizacije. Tudi tam, kjer ni nobenega izobraževalnega društva, se bodo po pravilih lahko ustanovljale med mladeniči zveze.

Zveza slovenske mladine bo imela svoj odbor, ki bo samostalno vodil organizacijo slovenske mladine. Zaradi društvenega zakona bo seveda veljala Zveza slovenske mladine kot pododsek Slovenske krščansko-socialne zveze, sicer pa bodo odbor Zveze slovenske mladine imeli mladeniči v rokah.

Ustanovni shod Zveze slovenske mladine bo le na binkoštni ponedeljek dne 8. junija v Ljutomeru. Natančni program prinesemo v prihodnji številki in ga objavimo tudi po lepakih.

Slovenski mladeniči! Prihitite dne 8. junija v velikem številu v Ljutomer. Iz daljnih krajev pričakujemo vsaj po nekoliko odposlancev. Dan 8. junija naj bo pravi mladeniški praznik. Mladeniči iz različnih krajev naj se med seboj spoznajo in spoprijateljuje. Mladeniči, ki bodo kmalu poklicani delovati po slovenski domovini za svojo vero, svoj stan in svojo narodnost, se morajo poznati in medsebojno pogovoriti, da bodo imeli tudi kot možje med seboj zaupanje. Kvišku torej, mladeniči, prihitite v Ljutomer!

Slovenski mladeniči! Dan 8. junija je vam posvečen! Na svidenje torej ta dan v Ljutomeru! Naše geslo ostani: Mi gremo naprej!

Maribor, dne 24. maja 1908.

Za Slovensko krščansko-socialno zvezo:

Dr. Korošec, tč. preds.

Podlistek.

Zgodovina Jarenine v Slov. gor. in zajedno kmetskega stanu na Spodnjem Štajerskem.

Gabriel Majcen.

(Dalje.)

Po smrti Otokarjevi pa je Štajersko vzel novo izvoljeni nemški kralj Rudolf, prvi Habsburčan, nazaj in jo 1282 z Avstrijo vred v vladu izročil svojim sinovoma. Od tega leta smo nepretrgano pod žezlom Habsburškim, do pred 100 leti bili sicer del nemškega cesarstva, a pod posebno, od Nemčije vedno bolj neodvisno vladjo.

Zadnja leta te dobe nahajamo kot namestnika vojvode deželnega glavarja.

Tudi v cerkveni upravi imamo izpremembe; v 12. stoletju so se začele omejene župnije s stalnimi župniki; 1218 se je ustanovila sekovska škofija, pod katero je spadala tudi Jarenina, 1228 lavantska.

V naši dobi so se vršile tudi križarske vojske, ki so trajale od 1096 do 1270, torej skoro 200 let, in življenje popolnoma izpremenile. V teh vojskah je pomrlo mnogo plemstva in svobodnikov sploh, zato so se posestva pogosto združevala in s tem večala. Pomrlo pa je tudi mnogo sužnjev, ker so z gospodo bili morali iti v vojsko, in vsled tega je zmanjkovalo delavcev. Zato se je zdaj suženj boljše upoštevati, in jelo se je boljše ravnati z njim.

Državni zbor.

Schrafflov nujni predlog za podporo vinogradnikov se je sprejel soglasno. Na to se je začela razprava o zadnjih deželnozbornskih volitvah v Galiciji. Mladorusini se pritožujejo nad Poljaki, da so pri volitvah izrabljali svoje uradništvo proti njim, Starorusini se pritožujejo nad Mladorusini, da so postopali proti njim skrajno, nasilno, in Poljaki zopet pravijo o obojih, da se Poljaki le pred drznim nastopanjem Rusinov pri volitvah branijo, da je torej krivda na strani Rusinov. Zbornica se zelo malo briga za to razpravo o galiskih volitvah.

Ko se je končala galiska razprava, pričela se je razprava o proračunu za l. 1908.

Poslanec dr. Benkovič in tovariši so vložili nujni predlog radi velikanske množine koblice, ki so se nastanile pred kakimi 15 leti na obeh straneh Savinje v občinah Marija Gradec in Sv. Krištof ter delale zadnja leta neizmerno škodo. Veliki deli gozda so popolnoma goli ravno vsled koblice. Ravno tako velikanska je škoda, ki so jo napravile po sadnosnikih in vinogradih. C. kr. štajerska kmetijska družba je naročila lansko leto načelniku svoje podružnice v Laškem trgu, g. Valentiniču in generalnemu tajniku g. Juvanu, da si ogledata škodo. Dr. Benkovič je vložil lansko leto istotako nujni predlog radi škode po koblicah, ki pa ni imel nobenega uspeha, ker so se baje občinski predstojniki, vprašani po politični oblasti v Celju, izrazili, da ni nobene sile. Z letošnjim nujnim predlogom se vnovič poziva vlada, da naj pozveduje o škodi vsled koblice v imenovanih krajih, da se naj odpiše prizadetemu prebivalstvu več davka in se jo tudi drugače podpira. Pri poizvedovanju naj pomaga tudi podružnica štajerske kmetijske družbe v Laškem trgu.

Politični ogled.

— Gospodarska povzdiga Dalmacije. Vlada pripravlja veliko akcijo v pospeševanje obrti v Dalmaciji, ki naj bi tam dvignila in izkoristila velike naravne zaklade dežele. Na poziv trgovskega ministrstva se bo podal v kratkem na potovanje v Dalmacijo tajnik dunajske trgovske zbornice, da na-

tanko preišče predpogoje za ustanovitev industrijskih podjetij. Na jesen odidejo v Dalmacijo člani industrijskega sveta in odlični finančniki, da se na licu mesta prepričajo o praktični izvedljivosti vladnih načrtov.

— Nova črnogorska prestolnica. Dne 10. maja je knez Nikola v navzočnosti vsega dvora in vlade položil v Baru temeljni kamen za novo prestolnico. Pri tej priliki je knez imel govor, v katerem je naglašal, da bode vedno in z vsemi sredstvi deloval na to, da osredotoči v novi prestolnici trgovino in industrijo. Toplo se je spominjal ruskega prijateljstva in poudarjal, da je zadnji obisk v Petrogradu v njem utrdil prepričanje, da car Nikolaj in Rusija nikdar ne pozabita Črne gore. Ob enem je tudi izrekel nado, da bode kneževina tudi v bodoče deležna trajne podpore mogočnega soseda Avstro-Ogrske, ki je vedno pospeševala gospodarski razvoj Črne gore.

Maja politična naznanila.

Dne 20. maja: Cesar je podpisal istrsko volilno preosnovo. — Davčni odsek je imel danes sejo, v kateri se je rešila postava glede davka na avtomobile. — Cesar je sprejel danes ogrskega notranjega ministra Andrašija v avdijenci. — V Zagreb je došlo 100 orožnikov. Okolu vseučilišča je bilo danes najmanj 200 orožnikov, da omogočijo vstop onim, ki bi hoteli na vseučilišče, otvorjeno po banu Rauchu. — Angleški kralj Edvard obišče rusko carsko dvojico in ostane en teden v Petrogradu.

Dne 21. maja: Dunajska šolska mladina se je danes, na številu 87.000 dečkov in deklic, v slavnostnem sprevoju poklonila cesarju v Senbrunn. Dunajskemu županu je dejal cesar: „Otroci so najlepše in najljubše na svetu. Čim starejši postajam, tem bolj ljubim otroke.“ — V današnjem skupnem ministrskem svetu se je doseglo soglasje glede zvišanja plač častnikom in zboljšanja hrane moštvo.

Dne 22. maja: Člani avstrijske delegacije so imeli danes daljše posvetovanje, v katerem so prodrli krščanski socialci s predlogom, da se naj skliče delegacija, koj začetkom poletja. — List „Ceh“ piše, da bo prestavljen profesor Varmund na nemško vseučilišče v Pragi. — Na zagrebškem vseučilišču se večeraj in danes ni dal noben dijak vpisati.

Dovoljevalo se mu je kaj imeti, n. pr.: denar, živino, obleko i. dr., vendar le premakljivo blago, in ta imetek množiti. Tako je sužnju bil ustvarjen pogoj, da se je mogel začeti malo gibati. Poleg tega pa so mnogi svobodni, ki se jim je vsled dedovanja nabralo toliko zemljišč, da jih sami niso mogli dati obdelati, bili prisiljeni kose oddati. Odjemali pa so jih sužnji; dobivali so je na odpoved in proti, zavze, da zato nekaj določenega „dajajo“ (činž) in na gospodarjevo posestvo hodijo „delati“ (tlaka). Pogosto so se posestva tudi dajala v najem z dedno pravico. Ščasoma so se mala zemljišča najemnikom in tudi sužnjem v gospodarjevi službi celo jela prodajati; kot posestniki so taki bili tudi svobodni, zato pa so posestva plačevali drago in morali poleg kupnine vsako leto staremu gospodarju še nekaj dati, da se je nekdanja odvisnost označevala. To so bili mali kmetje. Kdor te dolžnosti ni držal, je posestvo zopet izgubil in zapadel v suženjstvo. Bili so torej: prvotni posestniki ali gospodarji, mali kmetje, najemniki in sužnji na gospodarjevih posestvih. Najemnikom sta bila činž in tlaka strogo določena; činž se je dajal v denarju in pridelkih, tlaka se je delala navadno po tri dni na teden, na Spodnjem Štajerskem malone vse dni tedna. Zato je najemništvo bilo zelo hudo; prosti kmet postati pa je bilo zelo težko; gospoda je rekala: „Kmete, ki hrepene po svobodi, se mora le z ostro šibo in palico brzdati.“ Seveda so se poleg takih gospodarjev nahajali tudi dobrosrčni.

Pa tudi plemstvo se je vsled križarskih vojsk povzdignilo; trpljenje za sveto stvar ga je oblačilo, spoznavanje novih dežel izobrazilo, ker jih je mnogo pomrlo, se je v rokah ostalih pomnožil imetek, mnog si je v vojski pridobil tudi slavo. Ker je njih

ugled rastel, so mnogi od deželnega vladarja dobili pravico, da smejo na svojih gradovih o manjših prestopkih soditi sami (nižje sodstvo); rekurirati se je moglo na deželno sodstvo, ki je tudi sodilo to večjih prestopkih.

Se le v tej dobi pridemo do prvih zgodovinskih poročil o Jarenini. V začetku 12. stoletja je pri Mariboru živel bogat grof imenom Rudolf Witenwald, ki je poleg drugih velikih posestev imel tudi obsežno zemljišče okoli današnje jareninske cerkve; tudi cerkev sv. Marije je stala na tem posestvu in sicer prav na mestu sedanje župnijske cerkve, in je tudi bila njegova. Ta grof se je zoper svojega škofa, to je solnograškega nadškofa, hudo pregrešil in zato bil iz katoliške cerkve izobčen. Rad bi pa bil zopet v cerkev sprejet. Da se mu je to dovolilo, je okoli 1135 nadškofu podaril zemljišče okoli jareninske cerkve, ki je segalo od izvira Poličkega potoka pa dol do Pesnice, s cerkvijo vred.

Listina sicer pravi „od izvira Jareninskega potoka“; toda potok, ki se danes imenuje Jareninski, kot tak nima izvira, ampak nastane iz Poličkega in Vajgenskega. Witenwaldovo posestvo se je torej začinjalo ali pri izviru Poličkega ali pri izviru Vajgenskega potoka. Mogoče pa je le prvo, ker so admontci na Poličkem vrhu imeli zemljišča in ni listine, ki bi poročala, da bi jih bili kupili ali dobili, čečim o posestvih na Vajgnu imamo take zapiske. Gornji konec Witenwaldovega posestva imamo torej iskati pri izviru Poličkega potoka; o spodnjem ni dvoma; kako široko je bilo, pa v listini ni povedano; brzokone je segalo od enega brdnega slemena do drugega. Potemtakem je darilo Witenwaldovo bilo cela dolina današnjega Poličkega in Jareninskega potoka dol do Pesnice z obe-